

VASILE ALECSANDRI

Proză

EDITURA CARTEX 2000
Bucuresti, 2014

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ALECSANDRI, VASILE

Proză / Vasile Alecsandri; dosar critic de Lucian Pricop.

București : Cartex 2000, 2014

ISBN 978-973-104-474-3

I. Pricop, Lucian (ed. şt.)

821.135.1-821

821.135.1-992

Textul ediției de față este reprodus după volumele:

Vasile Alecsandri, Călătorie în Africa, I [doar în limba română]

și *Vasile Alecsandri, Dridri, II*, [mai nou I și II]

colecția „Biblioteca pentru toți“,

E.S.P.L.A., București, 1960.

Notele din subsolul paginii aparțin autorului.

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>Prozatorul Alecsandri dincolo de postulate critice iraționale...</i>	7
<i>Fișă biobibliografică .....</i>	14
<i>Referințe critice.....</i>	16
Istoria unui galbân	21
Buchetiera de la Florența.....	56
Iași în 1844 (fragmente)	77
Borsec	85
Balta albă	94
Călătorie în Africa (fragmente).....	108
Dridri.....	192
Porojan	231
Margărita.....	239

este prima sa culegere așa-zis de proză, în care include și câteva piese de teatru, și o lămurire asupra statutului pe care-l destina genului epic. Înșirându-le astăzi la un joc, ca măjorele reschirate ale unei salbe, le reîmpăresc sub titlul *Salbu literară*, tatu național potrivit cu felul acestor scrieri ușoare, căci salbele româncilor sunt alcătuite fară preț mare." Nici contemporanii nu au valorizat prozele lui Alecsandri, probabil din păcine slujionărilor elogiative pentru poet – star al liricii românești – și dramaturg – fondator de teatru național. De ce nu? Deoarece era un om de lume?

Proza lui Alecsandri își găsește un elogiator postum în demersurile critice ale lui Garabet Ibrăileanu, care, într-un articol omagial apărut în *Însenmărți literare* la 15 iunie 1919, cu prilejul centenarului nașterii scriitorului (anul susținut de critic fiind 1819), acesta exprimă opinia că paginile „care ar satisface pe cititorul

Referințe critice

Poate că cea mai durabilă parte a operei lui Alecsandri este aceea în proză. Scutit de risipă de silabe și de obligația gravitației lirice, scriitorul își revarsă, slobod de a divaga, toate darurile: umor, pictură, înlesnire orientală de povestitor. El nu are invenție, de aceea în substanță toate narațiunile sale sunt jurnale de călătorie. Genul era la modă atunci, ilustrat de Chateaubriand și de Lamartine. Dar lui Alecsandri îi lipsește sentimentul geografic, marea evocare romantică. Ochiul lui e al unui desenator pasionat de detalii inedite, al unui reporter superior, care surprinde exoticul fără a transfigura. Călătoriile lui urmează spiritul acelora ale lui Al. Dumas, foarte gustate atunci, imitate de Ed. About. Călătorul are o predispoziție statonnică, de categoria spiritului critic, de a nota grotescul și pestrițul, fără a strica impresia de studiu a tabloului, o pretenție de „humour“ flegmatic.

G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a doua revăzută și adăugită, Editura Minerva, București, 1986, p. 317.

Ceea ce dorește foarte deseori să pună în lumină V. Alecsandri este felul fantastic în care îi apar peisajele și aspectele generale ale naturii. Cuvintele „fantastic“, „fantasmă“ etc. revin neconitenit în scrisul său. Umbrele noptii se zăresc ca „fantasme din altă lume“. În timpul călătoriei cu diligența „tropotul cailor și sunetul zurgălailor aveau ceva fantastic“. Autorul are impresia că se găsește în „împărăția fantasmelor“. În timpul apusului „natura-ntreagă se acoperă cu o haină fantastică“. Luna răspândea asupra peisajului „un văl luminos și fantastic“ [...]. Această stilizare în fantastică

atâtora din însășiările pe care le observă dovedește în ce măsură simțul de observație colaborează cu fantasia în descrierile lui Alecsandri.

Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*, Casa de editură Litera, Chișinău, 1997, p. 75.

Ca și poezia și teatrul, proza lui Alecsandri se defășură pe cele două direcții ale epocii în care a scris (1840-1880), romanticismul și clasicismul [...]. În nuvela de debut, *Buchetiera de la Florența*, publicată sub titlul *Suvenire din Italia* în primul număr al revistei „Dacia literară“, descoperim aproape toate caracterele prozei lui Alecsandri și anume: subiectivitatea (raportarea continuă la propria persoană), observația naturii exterioare, gustul pentru senzațional sau anecdotică, darul povestirii, dar și lipsa invenției epice, sentimentalismul unit cu ironia și umorul, predilecția pentru pitoresc și exotic, aspectul general memorialistic de jurnal.

Al. Piru, *Analize și sinteze critice*, Ed. Scrisul românesc, Craiova, 1973, pp. 42-43.

Proza lui Alecsandri trece drept partea cea mai viabilă a literaturii sale, în sensul că se deschide cititorilor de astăzi chiar peste considerentele istorice care pot conferi anumitor texte un interes ce amestecă preocupările de știință cu bunăvoiește estetică specioasă. Si cumva este drept să fie așa dacă ne gândim că proza aceasta suportă atât lecturile parțiale, ca poezia „bardului de la Mircești“, cât și una globală, ca dramele și comediile. Se ascunde ceva în împrejurarea că nuvelele hiperromantice sunt inconștiente și lipsite de seriozitate epică, precum *Buchetiera de la Florența* (1840). Deoarece Alecsandri este un povestitor ce și căștigă lectorii prin deranjarea aristocratică, picant superficială, lăsând pe cititorul de profesie discret ascuns în frazele corect elegante, integrate unui discurs de o acuratețe diletantică, însășiătoare cu folos. Lui îi place să fie ascultat, fără să abuzeze de artificii pretențioase ale oralității: pitorescul material, tematic se acoperă de o fină pânză transparentă de ironie care nu e decât humor blând, încântare la aspectele lumii și ale vieții. El petrece cuviincios, ca un patriot epicurian, la vederea naturii umane și fizice (*Istoria unui galbân, Iași în 1844, Un salon din Iași, O primărire la munți, Borsec, Balta Albă*,

Porojan), mizeriile și frumusețile, regretul și înduioșarea desfălindu-se de la conturul minuțios fără pedanterie la grotesc. Bunătatea și dragostea curată de viață îi înnobilează stilul, dându-i acea elevație seniorială de ins cult, foarte deprins cu înțelepciunile înlesnitoare de moșier fără vocație acaparatoare. Iubitor de priveliști strămoșești, curios față de sufleteștile reverberații ale firii, dar și pasionat călător, amator de exotisme policrome neîmpovărătoare, cumpărind descrierea Spaniei și a Africii arabe în balanță anecdotică subțiri, cosmopolit sedus de aventuri suportabile, cu „dulci” primejdii, doritor de tovărășii rememorante, chiar excentrice în limitele agreabilului, însă mai cu seamă civilizat convenabile, Alecsandri se preumbă parcă uneori într-o patrie și alteori într-o străinătate cu față de Halima laică, domestică: miracolul s-a înlocuit cu neprevăzutul, cu placerea itinerariilor fortuite.

I. Negoițescu, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, București, 1991, pp. 89-90.

Proza literară a lui Alecsandri debutează cu *Buchetiera de la Florența*, din 1840, juvenila povestire romantică, îmbibată de miresmele peisajului italian, și sfărșește cu ultima filă de corespondență, ce-nchide, ca-ntr-o prețioasă arhivă, paginile cele mai diverse și mai vii ale biografiei sale. Mai spontană, mult, cum e și firesc, decât poezia cu neînduratele ei canoane, proza literară a lui Alecsandri e când plină de farmec descriptiv, când de notațiile realiste trecute prin filtrul satirei usoare, și când de accentele celei mai autentice confesiuni. Un studiu al limbii literare la Alecsandri trebuie să purceadă... de la chiar această tinerească *Buchetieră de la Florența*, fără de care evoluția „spirituală, poetică și de stilist“ a lui Alecsandri nu poate fi înțeleasă. [...] În *Buchetiera de la Florența* sunt concentrate toate semințele temelor și motivelor ulterioare.

Perpessicius, *Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor* (II), 1958-1962, Editura pentru literatură, București, 1964, p. 44.

Deși toată critica e de acord că proza reprezintă o parte durabilă a operei lui Alecsandri, puțini au luat-o în serios, majoritatea comentatorilor părând a se inspira din frivolitatea și umorul

atribuite scriitorului însuși. Hibridă, în felul romantismului Biedermeier (însemnări de călătorie, jurnale, biografii, amintiri, studii de moravuri, fizioligii, epistole, nuvele și chiar mici romane sentimentale, eseuri critice ori filozofice și.a.m.d.), această proză este, alături de a lui Negrucci, cea mai valoroasă din primele saseșapte decenii ale secolului XIX, sintetizând pe alocuri principalele tendințe contemporane ori anticipând altele din jurul lui 1900. Proza lui Alecsandri se mișcă între acea hiperromantică, după cum o numește Negoițescu, și unui Paul de Kock și aceea costumbristă, cu termenul generalizat de Nemoianu, și unui Prosper Mérimée. Valabilă este mai ales aceasta din urmă. *Buchetiera de la Florența*, cu care Alecsandri debutează în *Dacia literară, Istoria unui galbân, Dridri, Margărita*, povestirile în ramă din *Călătorie în Africa*, ori din alte scriri vădesc, toate, imaginația naivă și înflăcărată a scriitorului francez pe care generalul Odobescu îl va interzice junelui său fiu. Mult mai rodnică este influența lui Mérimée, pe care Alecsandri l-a cunoscut printre-împrejurare relatată cu mult farmec în necrologul publicat în 1871 în *Convorbiri literare*. În *Propășirea* din 1844 Alecsandri tipărește, printre altele, *O preumbilare prin munți*. Nu numai Odobescu și Ghica, dar Calistrat Hogaș se află în aceste însemnări de drum pe Bistrița și Ceahlău. Călătoria romanticilor Biedermeier era deopotrivă geografică și livrescă, amestecând observarea peisajului natural cu celul cultural și istoric. Modelele îndepărtate erau Rousseau ori Chateaubriand, ceea ce îl determină pe Călinescu să-i reprozeze lui Alecsandri lipsa marilor emoții geologice. Însă Alecsandri era un alt fel de romantic decât Chateaubriand, mai domestic și mai pământesc, mai aproape de Mérimée și de ceilalți contemporani ai săi. [...]

Borsec și Balta Albă descriu o stațiune balneoclimaterică din unghiiuri diferite: al vizitatorului din țară, respectiv din străinătate. Delicioasă este îndeosebi cea de a doua în care se relatează, din perspectiva unui pictor francez, cum se călătorea înainte de 1848 în Principate, cum arătau stațiunile ori satele. În locul diligenței de poștă, călătorul străin era dus cu o căruță plină de paie, care se strica mereu, hurducând prin gropi și vaduri de râu. [...] Vasile Porojan ne dă o idee de cum ar fi arătat *Scriorile lui Alecsandri către Ghica*, dacă autorul ei și-ar fi ținut promisiunea. Din păcate, doar Ghica a mers până la capăt. Povestirea despre prietenul său din

copilărie, țigan pitar eliberat din robie de Alecsandri însuși, după moartea tatălui său, vornicul, este una din cele mai exacte și totodată pitorești evocări ale Moldovei din primele decenii ale secolului XIX.

Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române*.

5 secole de literatură, Editura Paralela 45,

Pitești, 2008, pp. 241-242.

Respect pentru oameni și cultură

ISTORIA UNUI GALBÂN

(fragmente)

În noaptea trecută, pe la un ceas după douăsprezăce, am fost trezit din somnul dulce ce gustam, prin un zinghet metalic care m-au mirat foarte mult, nefiind obișnuit a auzi asemenea armonie la ceasuri atât de târziu. Acel sunet mi se părea că venea din fundul odăiei și că ieșă dintr-o cutioară de fildiș săpată, ce se zarea pe masă în razele lunei care răzbătea prin fereastră. M-am sculat iute din pat pentru ca să cunosc pricina zuruitului pomenit, am luat în mâna acea cutie unde pusesem dimineață un galbân olandez și o para mare turcească, am deschis-o cu luare-aminte, și adâncă au fost mirarea care m-au cuprins, auzind deodată două glasuri străine ieșind din cutie, două glasuri de altă lume, care zbârnăia, țiuia și se sfădea de moarte.

Să mărturisesc că m-au apucat fiori răci în fața acelei minuni, nu socot că ar fi vreo rușine din parte-mi, pentru că nu sunt deprins a trăi printre spirite. Spun drept că atunci m-am crezut încungjurat de vedenii, fantasme, stahii, strigoi, moroi și de toate ființele fantastice câte gioacă parola și hora cu mezul nopții în lumina lunei. Peste puțin însă liniștindu-mă ceva, nu știu cum s-au făcut că am gândit la A. Donici fabulistul, și aducându-mi aminte de fabula lui *Ferul și argintul*, în care aceste două metaluri țin un dialog atât de înțelept, deodată zic, o lumină cerească îmi trecu prin minte, și am înțâles următorul adevăr: că și metalurile au suflet, mai ales aurul și argintul, de vreme ce ele însuflătează și de mai multe ori desuflarează oamenii; în urmare trebuie să aibă și grai.

Sprijinit de această frumoasă descoperire, m-am sămătînt înădăta cuprins de o femeiască curiozitate și, fără dar a perde vreme, m-am lungit într-un jâlt elastic, am aşezat cutioara lângă mine pe masă și, cu țigareta aprinsă, m-am pus pe ascultat. Razele lunei, precum am

zis, se giuca pe covorul din odaie, zugrăvind feliurimi de figuri, și unele, luncând pe cristalul călămărilor, tremura chiar deasupra galbânlui și a paralei, la care mă uitam cu ochii tântiți. Aceste două monete se afla atunci în focul cel mai înflăcărat al convorbirei, amândouă săltând din vreme în vreme cu mânie și bătându-se, zuruind, de marginile cutioarei. Iată ce zicea:

Galbânul: Dar, mă mir de stăpânul meu cum de au uitat cine sunt eu, și m-au pus la un loc cu o biată para ca tine ce nu faci acum nici trii bani, atât ești de ștearsă și de ticăloasă!

Paraua (*plesnind de ciudă*): Râde dracul de porumbele negre!... Dar nu te vezi, ciuntitule, cât ești de ros de chila zaraflor?... nu te vezi că ai agiuns în trii colțuri, că ai scăzut și ai slăbit cât un irmilic de cei noi?... Ti-ai pierdut toți dinții, sărmane, și vrei să mai muști pe alții?

Galbânul (*cu fidulie, ridicându-se în picioare*): Leul deși îmbătrânește tot leu rămâne, asemenea și galbânul tot galbân!

Paraua (*săltând des și iute de râs*): Galbân, tu?... Cu adevărat, sărmane, ești galbân, dar de gălbănarea morții.

Galbânul: Ian ascultă, cadână bătrâna, nu te giuca cu cuvintele, că deși sunt acum în trii colțuri, pe loc înfig unul în tine.

Paraua (*cu dispreț și cu un aer de mărire*): Eu am trecut prin degurile ienicerilor și nu mi-au fost frică! Tocmai tu vrei să mă spari? Ambele mele monete stătură puțin într-o poziție teatrală, ca doi dușmani viteji care să măsoară cu ochii până nu să înclește la luptă. Eu mă uitam la ele fără nici a mă răsufla, atât eram de curios a videa un duel bănesc; dar aşteptarea mea fu și acum înșălată, precum au mai fost de multe ori în acest soi de întâmplări. Provocatorul, adică galbânul, văzând maiestatea și curajul protivnicei lui, se dămolă, se trase înapoi, și prin această mișcare aduse o nouă doavadă observării ce am făcut demult, că: fala mare, ispravă n-are.

Galbânul (*după o scurtă tăcere*): Nu te bucura, proasto, că eu mă voi îngiosi a te onora cu loviturile mele, și dacă te-am și amenințat dinioarea, nu speră că-mi voi uita rangul într-atâtă încât să mă ating de tine. Știi, slavă domnului! cătă depărtare este între noi. Familia mea-i de aur și neamul tău de-abia de argint. Cum îndrăzești dar a socoti că, eu, care am fost slăvit de cei mari și legănat în sânul lor, eu, care sunt fruntea banilor, eu să mă măsor cu tine? Sărmană! gândește căt ai rămas de neînsămnată-n

lume și vezi mai înainte de toate că ești de o mie patru sute douăzeci de ori mai puțin decât mine.

Paraua: Fricosule aristocrat! se vede că ai locuit multă vreme în sânul domnului M. și că de la dânsul ai câștigat sămătirele dobitocești sub care îți ascunzi lipsa curajului. Tu, olandez, tu să rostești cuvinte de familie și de nobleță! Rușine, rușine să-ți fie! Am cunoscut mulți compatrioți de-aia tăi în deosebite rânduri și în deosebite pungi, și mărturisesc că i-am aflat curați de fire și de caracter; dar tu, negreșit ești minciună, palp, bastard, căci îți arăți arama fără căt de puțină sfială. (*Suspinând*): Unde-i, unde-i frumosul și nobilul olandez cu care m-am iubit atât de fericire la anul 1820 în buzunarul căpitanului Costiță, pe când acest vestit corăbier călătorea pe Marea Neagră!... Unde-i acum să te facă una cu cutia în care ne găsim și să mă răzbune de obrăznicile tale.

Galbânul (*uimit de turburare*): La anul 1820?... Căpitanul Costiță?... Marea Neagră?... Ce spui?... Tu erai atunci cu mine?

Paraua (*într-o nespusă mirare*): Cu tine! Ce fel?

Galbânul (*răpide, adunându-și suvenirele*): Dar... îmi aduc amintiri... într-o noapte întunecoasă, marea era întărâtată de furtună... corabia era să se înnece la Sulina... Toți se rugă lui Dumneazău ca să-i scape...

Paraua: Așa este, bine zici. Eu tremuram de frică și, deodată, zburind cu desperare, m-am aruncat și m-am lipit...

Galbânul (*dându-se de-a dura cătră para*): Și te-ai lipit de peptul meu, care de mult ardea pentru tine în focul unei dragoste nemărginită.

Paraua (*luncând cătră galbân*): Ah!

Galbânul și Paraua (*lipindu-se într-o amoroasă îmbrățișare*): Soarele meu! Luna mea!

Zinghetul pricinuit prin înfocata atingere a monetelor se schimbă încet-încet, într-o zuruire slabă sau, mai bine zicând, într-o susținare metalică care se perdu în deșerturile lumei și a cutiei. O tăcere drăgălașă urmă după aceasta, tăcere ce dovedea o mare cătime de sămătire în sânul monetelor, tăcere scumpă și mult mai glăsuitoare decât însăși vorba; tăcere care mi-au atins până și mie, un străin, coardele inimii și mi-au adus două lacrimi de compătimire pe marginea genelor.

Peste câteva secunde ambii amorezi se traseră puțin înapoi, se uitără lung unul la altul, făcându-și amândoi o dureroasă revizie, și ziseră următoarele, cu glas pătruns:

Galbânul (*ofitând din greu*): Cât ești de schimbată, iubita mea!

Paraua (*suspinând cu durere*): Cât ne-am schimbat, dragul meu!

Galbânul (*cu amârăciune*): Ce crudă și nemilostivă-i vremea! Coasa ei nu se ostenește niciodată!... Plăcere, frumusețe, tinerețe, toate sunt săcerate de dânsa!... Astăzi ele strălucesc cu tot farmecul lor și mâni se perd. Tristă soartă! Lume deșartă! Viață ticăloasă! Ah! ah!

Paraua (*cu blândeță îngerească*): Nu te măhni, luceafărul meu, că nu suntem numai noi supuși acelor crude pravili ale soartei. Ferul că-i fer și încă ruginește, dar apoi noi care suntem meniți prin însăși firea noastră a fi jărtfa lăcomiei oamenilor!

Galbânul: Îți aduci aminte, scumpa mea, de-acea epohă fericită când ne-am întâlnit în buzunarul căpitanului Costiță?... Sufletele noastre era făcute unul pentru altul, căci îndată ce ne-am zărit ne-am și sămîntit cuprinși de dragoste. Cât de frumoasă erai tu atunci cu față ta rotundă și albă ce steclea și strălucea ca o tablă de dulceți. Cu câtă grație se îndoia talia ta gingășă și subțire! Ce glas dulce și armonios aveai tu atunci!

Paraua: Atunci?... Dar, atunci și tu erai Tânăr, frumos, voinic; atunci erai luciu și plin de farmec; atunci aveai pe-mprejur o coroană cu zimți din care ieșă scânteia amoroase ce-mi pătrundea înima. Atunci eram amândoi în vrâsta dragostei, ne iubeam și ne dizmerdam toată ziua și toată noaptea, încât mi s-au ros giumătate de față atunci... dar acum...

Galbânul (*intr-o deplină desperare*): Dar acum?

Paraua (*râzând*): Acum suntem ca doi tăciuni care fac numai fum fără da pară.

Galbânul: Eu, tăciune, eu care...

Paraua: Lasă monologul pe altă dată, și-mi spune ce te-ai mai făcut din ceasul acel crud când am fost despărțiti?... Prin care valuri, prin care pungi, prin câte soiuri de degite ai mai trecut?

Galbânul: Ah! iubita mea, câte întâmplări am avut de la 1820 încoaci!... De câte ori am trecut de la treptele cele mai nalte ale soțietății la cele mai de jos, din mânilor cele mai curate în labele cele mai mărșave, de la sănurile cele mai nobile, la pepturile cele mai deșarte de oricare sămître! Nu este soartă în lume mai

curioasă și mai vagabondă decât a finței nenorocite ce se numește *monetă*. În veci și peste tot locul slăviți și doriti, noi suntem pricina celor mai multor fericiri și nenorociri pre pământ și, cu toate aceste, rareori întâlnim suflete de acele închinat nouă și vrednice de toată lauda, care, cunoscând prețul nostru, ne păstrează ca moaște sfinte în fundul unei lázi de fer, ne păstrează, zic, ani întregi și ne scapă de acea frecătură necontentă a degitelor omenești care roade podoabele noastre.

Paraua (*cu ceva nerăbdare*): Le știu aceste toate; spune-mi mai bine istoria ta.

Nu am trebuință să mai adaug cât de mult se ațâtase curiozitatea mea. Istoria unui galbân, povestită în întunericul și în tacerea nopții, care era pentru mine o petrecere nesperată. Mi-am aprins iute o a doua țigareta, și galbânul începu așa:

Galbânul: Istoria mea este legată cu deosebite anecdote ce s-au întâmplat sub ochii meu persoanelor la care m-am aflat, anecdotă triste sau vesele, unde eu am giucat totdeauna rolul cel mai de căpitanie, și în care mi s-a însășoțat prilej a face multe însămnări și descoperiri asupra oamenilor. M-am folosit mult de privilegiul ce avem noi, banii de aur, a fi strânși cu scumpătate la pepful lor, pentru ca să le cercetez și să le cunoasc inimile de aproape; și tu, iubita mea, știi ca și mine cătă mărșăvię plină de dezgust este ascunsă în lăuntrul unor bipede care se zic creștini cu frica lui Dumnezeu. Ascultă dar și nu te supăra dacă fără voie ideile mele și-or părea căteodată cam posomorâte.

După ce ne-au despărțit căpitanul Costiță la Galați, dându-mă pe mine unui boierinaș ce-i vânduse grâu, am suspinat multă vreme gândind la tine, la fericirile perduite ale dragostei noastre și crede-mă că dacă mi-ar fi fost cu putință mi-aș fi răpit viața de sperare; dar firea nedreaptă n-au vrut să ne deie și nouă, galbinilor, dritul scump de a ne sinucide; în urmare am fost sălit să-mi mistuiesc durerea-n suflet și să urmez pe noul meu stăpân la moșia lui. Dar poți tu să gâcești în ce chip l-am urmat?... Ascuns, soro dragă, în ciubota lui și călcăt în picioare ca un ban de nimică, pentru că boierul se temea de tălhari. Știu că această rușine se-ntâmplă ades banilor care au nenorocire a pica în pun-gile boierinașilor de la țară, dar eu încă nu pătisem o asemenea îngiosire și mă înădușeam de ciudă. Ah! ziceam atunci, de ce nu am putere să-i fac o provocare, precum se cuvine între persoane

bine crescute, și să-l străpung cu spaga rigăi de Olanda!... Ce folos însă! Eu ziceam, eu auzeam. În sfârșit, acel drum plin de chinuri se săvârși după cum dori stăpânul meu: el agiușe acasă cu toți bani în ciubotă fără să fi întâlnit nici măcar un potlogar pe drumul mare.

Respect pentru oameni și... Vai mie! nu putea ști
Că procesu-n a lui stare sta gata-a năvălă.

Paraua: Nu-mi spui că te-ai făcut literat?

Galbânul: M-am găsit odată din întâmplare giumătate de ceas în buzunariul unui poet.

Paraua: Urmează-ți povestirea.

Galbânul: O impresurare de moie îl săli pe bietul boier a alerga la Iași spre a să luptă cu tagma giudecătoarească, însă din nenorocire în capitala astă el nu putu să întrebuițeze mijlocul ciubotelor spre scăparea galbinilor lui, precum o făcuse în drumul cel mare, căci aici oarecare director de tribunal i-au luat pănă și ciubotele din picioare. Îi de prisos să mai adaug că eu împreună cu toți ceialalți ai mei tovarăși trecurăm în punga acestuia și că sărmantanul boierinaș se întoarse acasă cu părul alb, cu giubeua ruptă și cu buzunarele sparte. Nenorocirea lui m-au cuprins de puțină jale, dar pe de altă parte mi-au adus o mulțămire ascunsă, căci răzbunarea este una din cele mai vii mulțămiri a oamenilor și a galbinilor olandezi.

Paraua (oferindu-se): Mă îngrozești cu vorbele aceste.

Galbânul (cu fanfaronadă): Da cum socoți?

Paraua: Nu mi-ar părea curios dacă ai fi un ducat venețian, pentru că aceștia cred numai în *vendetta* lor, dar tu, olandez...

Galbânul: Nu te atinge de naționalitate, soro dragă, că mă supăr.

Paraua: Pardon, scumpul meu; n-am vroit să te mâhnesc.

Galbânul: Te cred, iubita mea. Unde mă găsam?... La directorul de tribunal. Nu ți-oi descrie figura lui, pentru că era foarte neînsămnată, dar ți-oi vorbi de buzunarul său. Știi că noi, bani, giudecăm mai totdeauna oamenii după pungile și după buzunarele lor, și eu mărturisesc că acest fel de giudecată nu se pare cea mai nimerită într-o epohă unde domnește interesul. D. Buffon, naturalistul francez, au zis că: *stilul arată omul*; eu zic că: *buzunarul arată omul*. El este cea mai sigură caracteristică a firei, a

patimilor și a moralului său. De pildă, buzunariul unui cheltuitor este spart; punga unui zgârcit e făcută de materie groasă și trainică și e legată cu nouăzeci și nouă de noduri ș.c.l.; iar buzunariul directorului putea foarte bine să deie o lămurită idee de haos, căci nu avea nici margini, nici fund.

Închipuiște-ți dar, scumpa mea, ce groază m-au cuprins când m-am rătăcit în acel sac lung și adânc! Mă credeam percut întocmai ca un călător în pustiurile Africei, dar mă înșălam, pentru că buzunariul sus-pomenitului director de tribunal nu sămăna nicidcum cu un pustiu; acesta dimpotrivă era locuit de feliuri de neamuri străine și pribegie acolo din alte pungi.

Când am agiuns la marginile aceluia sac, am găsit o poporație foarte amestecată de galbini olandezi și nemțești, de irmilicii vechi și noi, de carboave, pănă și de sfanțigi, pănă și firfirici, care cu toții trăiau într-o armonie ce m-au adus în mare mirare, cunoscând dihoniile care despart astăzi națiile.

Paraua: Cum, frate, carboavele și irmilicii era prietini?

Galbânul: Nu numai prietini, dar aş putea zice frați de cruce, dacă n-ăști că irmilicii sunt dușmanii sfintei cruci. Si această unire eterogenă știi tu de unde se trăgea?... Din crudul obicei care sălise pe fieștecare monetă a-și lepăda naționalitatea când au intrat în acel buzunar directoresc. Acole galbinii, irmilicii ș.c.l nu se mai numea nici galbini, nici irmilici, nici carboave.

Paraua: Dar cum, cum?

Galbânul: Marturi!... Întălegi acum? De pildă galbinii se cheme marturi de triuzați și cinci de ani; irmilicii marturi de patrusprezăce sau de șesdesprezăce ani, după vîrstă; carboavele marturi de doisprezăce ani; și toți la un loc alcătuia un popor nou, cunoscut sub nume de: *nația dovezilor sunătoare...* Mă pricepi acum?

Paraua (ofând): Te pricep. (După o mică tăcere): Și mult ai șezut tu acolo?

Galbânul: Așteaptă. Voi, turcilor, aveți un proverb pe care nu mi-l aduc aminte, dar care se începe cu haram...

Paraua: *Haram gheldi, haram ghiti.*

Galbânul: Tocmai; acest proverb, precât înțăleg, vrea să zică că de bani luati nedrept nu s-alege nimică.

Paraua: Bre! Nu te știam poliglot.

Galbânul: Cum să nu fiu poliglot, soro dragă, dacă am slujit oarecând drept plată unei subscrieri la un Tetragloson, care era să